

POSTANOWIENIE

3 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 3 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A. T. i A. T.1
przeciwko Syndykowi masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w upadłości w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej A. T. i A.T.1
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 8 sierpnia 2022 r., VI ACa 423/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powodom niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powodów A. T. i A. T.1 od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2022 r., sygn. akt VI ACa 423/22 - którym orzekając reformatoryjnie ustalił m.in., że zawarta przez strony umowa kredytowa jest nieważna i zasądził od pozwanego Bank S.A. w W. na rzecz powodów kwotę 309 586,67 zł oraz kwotę 2088,93 CHF z ustawowymi odsetkami

za opóźnienie od tych kwot od 29 kwietnia 2022 r. do dnia zapłaty (powodowie żądali odsetek odpowiednio od pierwszej z tych kwot od 7 marca 2018 r., a od drugiej od 27 stycznia 2018 r.) - Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. 1) art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. oraz art. 476 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 385¹ § 1 k.c. na skutek przyjęcia, że dopiero z upływem dnia następnego od dnia dotarcia do drugiej strony oświadczenia konsumenta co do świadomości skutków nieważności umowy i braku zgody na dalsze trwanie umowy zawierającej

abuzywne klauzule waloryzacyjne pozwany mógł pozostać w opóźnieniu ze spełnieniem na rzecz powodów dochodzonych przez nich roszczeń z tytułu nienależnych świadczeń; 2) art. 2, art. 76 Konstytucji RP oraz art. 12 i art. 169 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 385¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 na skutek naruszenia zasady równoważności i skuteczności w egzekwowaniu praw przyznanych prawem europejskim i w konsekwencji gorsze traktowanie konsumenta wnoszącego o zwrot świadczeń nienależnych spełnionych na podstawie umowy, która została uznana za nieważną w związku z eliminacją postanowień abuzywnych, a to poprzez stworzenie obowiązku składania przez konsumenta oświadczenia, który to obowiązek nie wynika z przepisów prawa i jest odrzucany w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, gdyż pozbawia konsumenta prawa do otrzymania odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wyznaczonego w wezwaniu do zapłaty do dnia złożenia tegoż oświadczenia.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się

wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W ocenie skarżących w sprawie istnieje konieczność „wykładni art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. oraz art. 476 k.c., gdyż w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne co do daty, od której konsument może żądać odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia zasądzonego wskutek stwierdzenia nieważności umowy, zaś w orzecznictwie sądów występują w tym zakresie rozbieżności”.

Wymagalność roszczenia powodów o zwrot spełnionego świadczenia w wykonaniu nieważnej umowy kredytowej, implikująca także powstanie roszczenia odsetkowego od należności głównej, Sąd odwoławczy określił bazując na wskazaniach zawartych w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r.- zasada prawna - III CZP 6/21, w której przyjęto konstrukcję dwóch kondykcji w przypadku nieważności umowy zawartej między przedsiębiorcą i konsumentem oraz koncepcję powstania stanu wymagalności tych roszczeń kondykcyjnych od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (w związku z brakiem następczej zgody konsumenta na istnienie w umowie niedozwolonych postanowień w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.), z czym wiązała się też problematyka pouczenia konsumenta o skutkach upadku umowy w przypadku niewyrażenia przez niego zgody na dalsze jej obowiązywanie, a także wynagrodzenia należnego bankowi za bezumowne korzystanie przez konsumenta z kapitału. Zaprezentowana w tej uchwale wykładnia prawa krajowego w odniesieniu do kwestii powstania stanu wymagalności roszczeń kondykcyjnych została poprzedzona analizą aktualnego na chwilę wydania tej uchwały orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W związku z tym Sąd Apelacyjny orzekając w zaskarżonym skargą kasacyjną zakresie zastosował się do obowiązującej na chwilę orzekania (8 sierpnia 2022 r.) wykładni prawa krajowego.

Oczywiście w nowszym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zagadnienia związane z obowiązkiem pouczenia konsumenta o skutkach upadku umowy (który to obowiązek był eksponowany we wcześniejszym orzecznictwie Trybunału Unijnego, na co zwracano uwagę w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego) straciły na znaczeniu prawnym, bowiem w wyrokach z 15 czerwca 2023 r., C - 520/21, z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 oraz w postanowieniu z 11 grudnia 2023 r., C-756/22 Trybunał stwierdził, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, stoją one na przeszkodzie takiej wykładni prawa krajowego, że instytucja bankowa może domagać się od konsumenta rekompensaty przekraczającej zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy oraz ustawowe odsetki za zwłokę liczone od dnia wezwania do zapłaty, a ponadto w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście nieważności umowy kredytowej ze względu na przewidziane w niej abuzywne postanowienia, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależniona od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego abuzywnego warunku oraz że jest świadomy konsekwencji tego uznania nieważności umowy oraz wyraża on zgodę na uznanie umowy za nieważną. W kolejnym wyroku z 14 grudnia 2023 r., C - 28/22, Trybunał wyjaśnił również, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że - po pierwsze - stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem z uwagi na zawarte w tej umowie nieuczciwe warunki termin przedawnienia roszczeń tego przedsiębiorcy wynikających z nieważności tej umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale

bezskuteczna, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń tego konsumenta wynikających z nieważności umowy rozpoczyna bieg w chwili, w której dowiedział się on lub powinien dowiedzieć się o nieuczciwym charakterze warunku powodującego tę nieważność, a pod drugie, że nie stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą na przedsiębiorcy, który zawarł umowę kredytu hipotecznego z konsumentem, nie spoczywa obowiązek sprawdzenia, czy konsument ten ma wiedzę o skutkach usunięcia nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie lub o niemożności zachowania mocy wiążącej tej umowy w przypadku usunięcia tych warunków.

Ponadto, dla odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w tej konkretnie sprawie miała znaczenie także okoliczność, że wskutek przyjętej przez Sąd odwoławczy koncepcji co do powstania stanu wymagalności, nie został uwzględniony podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia (oświadczenie o potrąceniu kapitału kredytu w kwocie 376 000 zł z wierzytelnością powodów o zwrot kwot 309 586,67 zł i 2088,93 CHF zostało złożone w piśmie z 23 lutego 2022 r., po wcześniejszym wezwaniu powodów do zapłaty z 11 stycznia 2022 r. k. 868 i 871), ze względu na to, że zgłoszono go przedwcześnie, tj. przed wymagalnością przedstawionej do potrącenia wierzytelności.

Wreszcie w stanie faktycznym sprawy, wbrew stanowisku skarżących, nie może być mowy o ich pokrzywdzeniu. Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, z 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017 , nr 1, poz. 9, z 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, z 30 września 2015 r., I CSK 800/14 i z 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12). W przypadku nieważności umowy kredytowej zawartej między przedsiębiorcą i konsumentem, prawo krajowe, po uwzględnieniu wykładni prawa unijnego należy chronić interesy konsumenta, skoro w jego dyspozycji pozostają dobra zakupione za środki pochodzące z kredytu, których by nie nabył, gdyby nie nieważna umowa kredytu i obowiązkiem konsumenta jest jedynie zwrot kwoty kapitału w wysokości nominalnej, co jest szczególnie korzystne dla konsumenta, gdy umowa była

realizowana długoterminowo. Zauważyć bowiem należy, że kwota kapitału przekazanego powodowi w wykonaniu umowy kredytu w 2008 r. (376 000 zł) jest wyższa o ok. 50 000 zł od sumy wpłat dokonanych przez powoda w wykonaniu tej umowy. Powodowie są w dyspozycji dobra, które sfinansowali ze środków kredytowych i wartość tego dobra ze względu na jego charakter (zabudowa nieruchomości gruntowej budynkiem mieszkalnym) w przeciągu kilkunastu lat od zaciągnięcia kredytu znacząco wzrosła w stosunku do kwoty kredytu, którą w wysokości jedynie nominalnej muszą zwrócić. Niemniej jednak koncepcja dwóch kondykcji - wzajemnych świadczeń pieniężnych - w sporze konsumenta z przedsiębiorcą przyjęta w powołanej wyżej uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (która to koncepcja miała też określone założenia - m.in. o wynagrodzeniu za korzystanie z kapitału - a które z kolei zostały zdyskwalifikowane przez późniejsze orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości) i przyjęcie w takim wypadku także wymogu wezwania do zwrotu spełnionego świadczenia na podstawie nieważnej umowy jako warunku powstania stanu wymagalności, co ma przełożenie na datę początkową roszczenia odsetkowego od należności głównej, prowadzi w istocie rzeczy - przy utrzymanych na stosunkowo wysokim poziomie ustawowych odsetkach za opóźnienie - do wzbogacenia tego kontrahenta, który powoływał się na nieważność umowy i wezwał drugą stronę do zapłaty. Trudno wymagać od drugiej strony, która przeczy nieważności, aby wzywała również o zwrot świadczenia, żeby w ten sposób doprowadzić do powstania stanu wymagalności ewentualnego roszczenia kondykcijnego (co mogłoby być też odczytywane pośrednio jako przyznanie przez nią, że jednak umowa jest nieważna). Ponadto z perspektywy historycznej nie sposób nie zauważyć, że w sprawach ważności tzw. kredytów frankowych na gruncie krajowym orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego było od samego początku mało przewidywalne, w kontekście też początkowo niezbyt klarownej wykładni dyrektywy 93/13 prezentowanej przez Sąd unijny. Dlatego też wydaje się, że w przypadku nieważności umowy, skutkującej powstaniem roszczeń kondykcyjnych pieniężnych obydwa roszczenia powinny być wymagalne w tym samym terminie. Niniejsza sprawa pokazuje, że na odmiennych terminach wymagalności powodowie w okresie 2018-2022 (mając na względzie, że w tym czasie ustawowe odsetki za

opóźnienie były wprowadzić zmienne, ale średnio wyniosły ok. 6,5 % w skali roku) zyskaliby dodatkowo ponad 80 0000 zł (ponad zasądzoną należność główną).

W konsekwencji nie sposób uznać, że zaskarżony wyrok krzywdzi powodów jako konsumentów i stawia ich w gorszym położeniu prawnym i ekonomicznym w stosunku do przedsiębiorcy oraz że narusza zasady równości, proporcjonalności i uczciwości.

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie – jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

[a!]

